

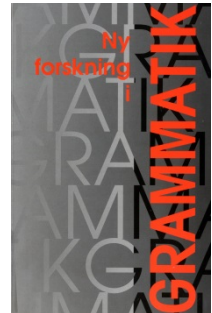
Ny Forskning i Grammatik

Titel: Marginal brug af mådesverber i spanske bevægelsesudtryk.
Typologisk status

Forfatter: Johan Pedersen

Kilde: Ny Forskning i Grammatik 17, 2010, s. 167-194

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nfg/issue/archive>

© Forfatterne og Institut for Sprog og Kommunikation, Syddansk Universitet, 2010

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Ny Forskning i Grammatik (1993-2012) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Marginal brug af mådesverber i spanske bevægelsesudtryk. Typologisk status

Johan Pedersen

1. Indledning

Jeg vil i denne artikel først og fremmest tage diskussionen om brugen af spanske mådesverber i udtryk for bevægelse op til revision. Udtryk af typen (1) anses normalt ikke for at være acceptable i spansk:

- (1) Corrió a la playa (??)
'han løb ned til stranden'

Eksempel (2) anses for at repræsentere den korrekte måde hvorpå man udtrykker bevægelse i spansk (fx Talmy, 1985, 1991, 2000; Aske 1989):

- (2) (Se) fue a la playa corriendo
'han bevægede sig ned til stranden løbende'

Hovedverbet udtrykker bevægelsen og dens retning, mens bevægelsesmåden udtrykkes fakultativt på et sekundært sætningsniveau (typisk i en gerundiumform af et mådesverbum). Aske (1989) har påpeget at denne restriktion kun udelukker brugen af mådesverber som hovedverbum i teliske udtryk, som eksemplificeret i (1), og altså ikke ateliske udtryk som *corrió hacia la playa* ('han løb ned mod stranden'). Senest har en række sprogforskere påpeget at også i teliske udtryk, som (1), findes brugen af mådesverber i sprog som fx spansk, fransk og japansk (*verb framed*), men kun sporadisk.

Jeg vil i denne artikel rapportere om en kvantitativ undersøgelse jeg har lavet af dette fænomen i spansk, hvor det overraskende viser sig at

(1) repræsenterer en regelmæssig, om end begrænset, sprogbrug, som selvfølgelig er underlagt nogle restriktioner, blot ikke dem man hidtil har antaget for at være gældende. Jeg vil også bruge denne analyse til at illustrere hvorledes begrebet 'konstruktion' kan åbne op for nye indsigtsfulde analyser i praksis.

Først vil jeg i afsnit 2 kort vise det basale mønster i Talmy's nu klassiske typologi over bevægelsesudtryk (Talmy 1985, 1991, 2000), og jeg vil navnlig komme ind på nogle justeringer til typologien som Aske (1989) har foreslået, og som meget ofte citeres i litteraturen. I afsnit 3 vil jeg præsentere data der indikerer at Askes forslag er uholdbart, og i afsnit 4 vil jeg gennemgå resultaterne af en større kvantitativ undersøgelse der underbygger dette. I afsnit 5 vil disse data blive diskuteret og fortolket, og jeg vil foreslå at de typologiske forskelle mellem fx dansk/engelsk på den ene side og spansk på den anden, afspejler forskellige strategier i konstruktionen af argumentstrukturen. Mere specifikt vil jeg foreslå at den marginale sprogbrug i spansk (*corrió a la playa* 'han løb ned til stranden') afspejler intralingvistisk variation (*variable type framing*) i et sprog der er karakteriseret ved leksikalsk organisering af argumentstrukturen. Jeg vil til sidst kort perspektivere analysen med henblik på fremmedsprogstilegnelse.

2. Justering af Talmys klassiske typologi (Aske 1989)

Talmys typologi omhandler hvad han kalder *macro events* (Talmy 2000), herunder navnlig udtryk for bevægelse:¹

- (3) The bottle floated into the cave
 La botella entró en la cueva flotando (spansk)

Engelsk karakteriseres typologisk som tilhørende gruppen af *satellite-framed languages* idet engelsk leksikaliserer det centrale betydningselement i bevægelsessituationen – en retningsbestemt bevægelse – i en satellit².

1. Se også Pedersen (2009a).

2. Talmy definerer en satellit som en grammatisk konstituent der ikke repræsenterer et nominelt argument, og som har en søsterrelation til verbet. Kategorien satellit omfatter med denne definition en bred vifte af grammatiske størrelser, herunder fx engelske og danske verbalpartikler, og verbalpræfikser i tysk (Talmy 2000).

Bevægelsesmåden er i denne sprogtype leksikaliseret i verbet.³ Et sprog som spansk, der tilhører gruppen af *verb-framed languages*, leksikaliserer det centrale betydningselement i verbet (*entró* i eksempel (3)), hvori- mod bevægelsesmåden kun kan udtrykkes marginalt i sætningen via et adverbielt udtryk, typisk et mådesverbum i gerundium (*flotando* i eksempel (3)).

Ifølge Aske (1989) kan et atelisk mådesverbum som hovedverbum godt kombineres med en retningsbestemt satellit, forudsat at bevægelsen ikke er telisk, dvs. rettes mod et endemål / overskrider en (slut) grænse. Aske kalder dette for *the boundary crossing constraint*, der gælder for verb-framed languages, som fx spansk. Spansk tillader altså udtryk som (4):

(4)	La botella	flotó	hacia la cueva
	'The bottle	floated	toward the cave'

men ikke teliske udtryk som (5) og (6), som ellers er mulige i engelsk (og dansk):

(5)	* La botella	flotó	a la cueva
	'the bottle	floated	to the cave'

(6)	* Bailó	fuera de la puerta
	'She	danced out of the door'

The boundary crossing constraint er blevet fortolket som en formel typologisk restriktion der udelukker brugen af komplekse prædikater i sprog som spansk (fx Aske 1989; Beavers to appear; Snyder 2001). *The boundary crossing constraint* er således i formelle tilgange til grammatik blevet opfattet som en typologisk manifestation af *Principles and Parameters* (Chomsky 1981). Derfor er Aske (1989) blevet massivt citeret og er blevet brugt til at underbygge eksistensen af en formel sprogteori, hvor typologiske forskelle tilskrives forskelle i *parameter-setting*.

3. Mht. dansk, se Harder *et al* (1996).

3. Er Askes forslag korrekt? – modeksempler fra forskellige sprog

Man finder i den nyere litteratur om bevægelseskonstruktioner i spansk eksempler der indikerer at Askes restriktion ikke altid gælder:

- (7) Pedro corrió al lavabo (Spansk: Pedersen, i trykken)
 'Pedro løb ud på toilettet'
- (8) Michel corre al molino (Spansk: Fábregas 2007: 168)
 'Michel løber til møllen'
- (9) Volaron a Mar de Plata (Spansk: Martínez Vázquez 2001: 52)
 'De fløj til Mar de Plata'

Problemet med Askes forslag er at eksempler som (7) - (9), hvor verbet er et atelisk mådesverbum, forekommer acceptable for de fleste indfødte, selvom de helt klart implicerer en telisk handling, der er rettet mod et mål. Man kan også finde eksempler fra andre sprog der ligesom spansk er verb-framed, fx fransk:

- (10) Il court dans le jardin (Fransk: Pourcel & Kopecka 2006: 35)
 'han løber ind i haven'

Dette eksempel er tvetydigt idet det både kan betyde at han løber rundt inde i haven og at han løber ind i haven. Det har altså både en atelisk og en telisk læsning.

Der er altså noget der indikerer at denne sprogbrug muligvis ikke blot er sporadiske eksempler på en varierende sprogbrug, og at den i så fald ikke bør opfattes som værende undtagelser fra en generel regel. Efter min opfattelse kan vi kun forklare denne marginale sprogbrug – som ser ud til at være karakteriseret ved en vis regelmæssighed – hvis vi tager i betragtning at verballekset i argumentstrukturen har en fundamental organiserende og styrende rolle i spansk. Betydningen af verbet *corre* er primært atelisk, men det er samtidig en aktivitet der typisk involverer en bevægelse der er rettet mod et mål (fx *han løb ned til stranden*). Dette verbum har grundlæggende en atelisk semantisk

struktur, men dets leksikalske semantik lægger an til at blive anvendt i en telisk kontekst (når vi løber, løber vi typisk et sted hen). Min hypotese er derfor at verber af denne type marginalt kan organisere teliske bevægelsesudtryk, hvor teliciteten er eksplicit markeret i et præpositionelt udtryk, selvom verbets centrale betydning er atelisk. Som vi har set, er der ikke noget der tyder på, at rent ateliske verber, dvs. verber der ikke har dette element af retningsbestemthed i deres leksikalske betydning, kan indgå i teliske udtryk i spansk; hvorimod tilsvarende verber i engelsk godt kan, jf. (5) og (6). Det kunne tyde på at verballeksemet ikke har den samme restriktive rolle i et sprog som engelsk.

4. Kvantitativ undersøgelse

Min hypotese er altså at verbet i spansk spiller en fundamental organiserende rolle i opbygningen af argumentstrukturen, hvorimod verbet i et sprog som engelsk ikke har denne rolle. For at have et mere solidt grundlag for at hævde at eksempler som (7) - (10) ikke blot er variationer af mere vilkårlig art, der næsten altid vil forekomme hvis et korpus er tilstrækkeligt stort, har jeg lavet en kvantitativ undersøgelse af denne sprogbrug i spansk. Jeg har i Corpus del Español undersøgt forekomsterne af mådesverber i teliske bevægelseskonstruktioner:

[S V a NP] / 'X i bevægelsesaktivitet og telisk bevægelse'

Ex *Fernando corrió al baño*

4.1 Data og metode

Analysen er baseret på søgninger i Corpus del Español, som er et stort annoteret monolingualt korpus. Dette korpus er velegnet til formålet, som er at gennemføre et systematisk og kvantitativt korpusstudie. Korpus består af omkring 100 millioner ord i mere end 20.000 spanske tekster fra det 12. til det 20. århundrede. I dette studie har jeg kun set på den moderne sprogbrug, dvs. forekomster i tekster fra det 20. århundrede. Jeg har undersøgt brugen af i alt 25 bevægelses(mådes)verber. Inventaret af verber i undersøgelsen er følgende:⁴

4. Jeg besluttede at undersøge omtrent den samme liste af mådesverber som indgår i Martínez Vázquez's (2001) studie, der er baseret på mere usystematiske søgninger i CREA. I hendes

Andar ‘at gå’, *arrastrar(se)* ‘at kravle’, *bailar* ‘at danse’, *bucear* ‘at dykke’, *caminar* ‘at gå/bevæge sig’, *cojear* ‘at halte’, *correr* ‘at løbe’, *danzar* ‘at danse’, *deslizar(se)* ‘at glide’, *empujar* ‘at skubbe’, *esquiar* ‘at løbe på ski’, *flotar* ‘at flyde’, *galopar* ‘at galoppere’, *gatear* ‘at kravle’, *marchar* ‘at marchere’, *nadar* ‘at svømme’, *navegar* ‘at sejle’, *patinar* ‘at løbe på skøjter’, *pedalear* ‘at cykle’, ‘træde i pedalerne’, *remar* ‘at ro’, *rodar* ‘at rulle’, *saltar* ‘at springe’, *tambalear* ‘at slingre’, *trotar* ‘at trave’ og *volar* ‘at flyve’.

Nogle af verberne er aktivitetsverber der ud over det centrale betydningselement ‘bevægelsesmåde/middel’ refererer til en retningsbestemt bevægelsessituation: bevægelse i rummet fra et sted til et andet. Andre verber i listen er aktivitetsverber hvor betydningen udelukkende fokuserer på bevægelsesmåde/middel. Verbernes leksikalske betydning ses i Tabel 1 og 2. I Tabel 1 har jeg samlet verber med retningsbestemt association (A-verber). I Tabel 2 har verberne primært fokus på bevægelsesmåde/middel (B-verber).

Tabel 1 A-verber: aktivitetsverber med retningsbestemt association. Pedersen (*submitted*).

Marchar ‘to march’	<p><i>moverse</i> avanzando con los pies – <i>moverse</i> de un lugar a otro de cualquier manera.</p> <p>‘To move by advancing the feet – moving from one place to another in any way’</p> <p>... miles de personas marcharon a los Estados Unidos ... (CE)</p> <p>‘thousands of people went to the United States’</p>
Correr ‘to run’	<p><i>Ir rápidamente de un sitio a otro</i> con pasos largos que son saltos, pues se levanta el pie del suelo antes de haber apoyado el otro.</p> <p>‘To move fast from one place to another with long steps that are jumps: one foot is lifted from the ground before the other one rests’.</p> <p>Corrimos al zaguán y allí estaba el abuelo (CE)</p> <p>‘we ran to the entrance and there was her grandfather’</p>

studie blev der ikke observeret forekomster af ikke-bevægelsesmådesverber i teliske konstruktioner. Denne type verber blev derfor ekskluderet i dette studie.

Saltar 'to jump'	<p>Levantarse una cosa con un impulso súbito, del suelo o del sitio en que está, vertical u oblicuamente, para caer en el mismo sitio o en otro que esté al mismo nivel o más alto o más bajo.</p> <p>'moving up a thing (person) with a sudden impulse, from the ground or from the place where it is, vertically or obliquely, to fall again in the same place, or in another place at the same level, or at a higher or lower level'.</p> <p>... hube de dominarme para no saltar a la arena ... (CE)</p> <p>'I had to control myself not to jump into the sand'</p>
Volar 'to fly'	<p><i>Moverse</i> por el aire – <i>viajar</i> o <i>ser transportado</i> en una cosa que vuela.</p> <p>'Moving in the air – to travel or to be transported in a flying object'</p> <p>... vuelan a la ciudad de los rascacielos maquetas. (CE)</p> <p>'they flew to the city of the model skyscrapers'</p>
Arrastrar 'to drag/pull' Arrastrarse 'to crawl'	<p><i>Mover una cosa</i> de modo que roza contra el suelo u otra superficie.</p> <p>'To move something in a way that it rubs against the ground or other surface'</p> <p>... <i>Moverse</i> por el suelo... <i>moverse</i> como los gusanos o los reptiles</p> <p>'To move on the floor ... to move like worms or reptiles ...'</p> <p>... se arrastró a su dormitorio a ver el cuerpo del delito. (CE)</p> <p>'he crawled to the bedroom to see the body of the crime'</p>
Empujar 'to push'	<p>Apretar contra algo o alguien tendiendo a <i>moverlo</i>, dar a algo o alguien un golpe con el que se le obliga a <i>moverse</i>.</p> <p>'To press against something or someone tending to move it, to hit someone/something in a way that forces him/it to move'</p> <p>... y como un monigote (Stooge) lo empujó a la calle. (CE)</p> <p>'and like a stooge, he pushed him out on the street'</p>

Caminar 'to walk'	<i>Ir alguien de un sitio a otro en cualquier forma</i> <i>'To go from one place to another in any manner'</i> Cristina había caminado a la casucha (CE) 'Cristina had gone to the humble hovel'
Andar 'to walk'	<i>Moverse de un lado a otro dando pasos</i> <i>'To move from one place to another by walking'</i> ...párate y anda a la ventana (CE) '...stop it and go to the window'
Rodar 'to roll'	<i>Dar vueltas una cosa sobre una superficie trasladándose al darlas</i> <i>'to roll on a surface and thereby move from one place to another'</i> ... y el cuerpo de la Margot rodó a la calle (CE) 'and Margot's body rolled out onto the street'
Navegar 'to sail'	<i>Ir un vehículo, o ir en un vehículo, por el agua.</i> <i>'To move on the water (some vehicle), or to move on the water in a vehicle'.</i> y desde allí navegaban a España. (CE) 'and from there they sailed to Spain'
Deslizar 'to slip' Deslizarse 'to slip'	<i>Mover o pasar una cosa sobre otra suavemente</i> <i>'To move or pass something gently on top of another'</i> Arrastrarse (<i>Moverse como los gusanos o los reptiles...</i> <i>Moverse por el suelo...</i>) sobre algo rozándolo suavemente... <i>'To move like worms or reptiles ... to move on top of something touching it gently'</i> ... me deslicé al interior del vagón. (CE) 'I slipped into the interior of the carriage'

Tabel 2 B-verber: aktivitetsverber med eksklusiv fokus på bevægelses-
måde/middel. Pedersen (*submitted*)

Danzar 'to dance'	Mover el cuerpo y los miembros con ritmo, generalmente siguiendo el compás de una música. 'To move rhythmically the body and the limbs, usually following the beat of music.'
Flotar 'to float'	Mantenerse en la superficie de un líquido sin sumergirse – sostenerse en el seno de un fluido sin irse al fondo. 'Staying on the surface of a liquid without sinking – to sustain within a fluid without sinking'
Nadar 'to swim'	Sostenerse flotando sobre un líquido – moverse sobre el agua o sumergido en ella sin tocar el fondo. 'To sustain floating in a liquid – to move on the water surface, or immersed in water, without touching the bottom'
Bailar 'to dance'	'= danzar'. Mover el cuerpo y los miembros con ritmo, generalmente siguiendo el compás de una música. 'To move rhythmically the body and the limbs, usually following the beat of music.'
Tambalear 'to stagger'	Moverse algo o alguien muy acusadamente a un lado y a otro manteniendo fijo algún punto, como si se fuese a caer. 'To move repeatedly from one side and to the other while maintaining a fixed point, as if the person/thing were going to fall.'
Cojear 'to limp'	Se aplica a una persona o animal al que le falta un pie o pierna o los tiene defectuosos, por lo que anda imperfectamente. 'May be applied to a person, or animal, that has lost a foot or a leg, or has a defective foot/leg'.
Trotar 'to trot'	Andar las caballerías con paso ligero levantando a la vez el pie y la mano de distinto lado. 'The gait of a horse, in low speed, in which diagonal pairs of legs are lifted simultaneously'.
Pedalear 'to pedal'	Mover con los pies los pedales de la bicicleta u otra cosa semejante. 'To move with your feet the pedals of a bicycle or a similar thing'.

Gatear 'to crawl'	Andar a gatas 'To move like a cat'
Bucear 'to dive'	Nadar manteniéndose debajo del agua. 'To swim remaining under water'
Galopar 'to gallop'	Andar a galope 'To gallop'
Patinar 'to skate'	Deslizarse sobre patines 'To glide on skates'
Esquiar 'to ski'	Patinar sobre la nieve con esquís 'To skate on snow with skis'
Remar 'to row'	Mover los remos para impulsar una embarcación 'Using the paddles to move a boat'

Hvert enkelt verbs bords leksikalske betydning, og kategorisering som A- eller B-verb, blev bestemt ved hjælp af verbets hoveddefinition i den meget omfattende og detaljerede monolinguale ordbog Moliner (1984). Jeg identificerede det implicite betydningselement 'retningsbestemt' ud fra kriteriet at det skulle være meningsfuldt at stille spørgsmålet: hvor bevægede han sig hen? i umiddelbar forlængelse af en overordnet betydningsdefinition. Verbet *caminar* har, ifølge Moliner, den generelle betydning: 'han bevægede sig fra et sted til et andet på en hvilken som helst måde', som tydeligvis implicerer et element af retningsbestemthed (→ 'hvor bevægede han sig hen?'). På samme måde kan man ved hjælp af de overordnede ordbogsdefinitioner bestemme *marchar*, *andar*, *correr*, *volar*, *navegar*, *arrastrar(se)*, *empujar*, *rodar*, *deslizar(se)* og *saltar* som verber med et implicit betydningselement af retningsbestemthed. I tabel 2 kan vi ikke på samme måde forbinde verbets leksikalske betydning med et element af retningsbestemthed ved at bruge samme procedure. Fx er det ikke som for A-verberne i Tabel 1 umiddelbart meningsfuldt at følge den primære ordbogsdefinition for verberne *danzar/bailar* ('danse'): 'han bevæger kroppen og lemmerne rytmisk' op med spørgsmålet: hvor bevæger han sig hen? Det giver heller ikke direkte meningsmæssig sammenhæng at følge definitionen af verbet *flotar* ('flyde'): 'det bliver på overfladen af en væske uden at synke' op med spørgsmålet: hvor bevæger det sig hen? Proceduren synes umiddelbart at tildele verbet *nadar* en B-verbprofil: 'Han flyder vedvarende i vandet, han er nedsænket

i vand uden at røre bunden, han bevæger sig på vandoverfladen' → hvor bevæger han sig hen? (??) Intuitivt synes *nadar* ('svømme') dog godt at kunne forbindes med retningsbestemthed (jf. 'han svømmede et sted hen'). Se flere detaljer i Pedersen (*submitted*).

Man kan indvende at opdelingen i A- og B-verber ikke burde være afhængig af leksikalske beskrivelser fra en ordbog eftersom ordbogens hoveddefinitioner af verbets betydning kunne afspejle netop den specifikke sprogbrug (verbet i teliske udtryk med *a*) vi undersøger. Hvis det var tilfældet, ville det vi har sat os for, nemlig at bestemme et link mellem verbets leksikalske betydning og dets mulighed for at indgå i teliske konstruktioner, have et element af cirkularitet. Men eftersom kombinationen af mådesverbum og telisk konstruktion generelt repræsenterer en relativt marginal sprogbrug i spansk, er der ingen grund til at tro at ordbogens hoveddefinition af verbet skulle kunne afspejle netop denne specifikke sprogbrug.

Jeg vurderede, på grundlag af litteraturen om emnet, at præpositionen *a* er den bedste ikke-verbale telicitetsmarkør i bevægelsesudtryk.⁵ Jeg fandt således bevægelseskonstruktionerne ved hjælp af en simpel søgestreng der identificerede bestemte mådesverber i teliske konstruktioner med *a*: [*v + a + NP*]. Frekvensen af den teliske sprogbrug for et specifikt verbum blev målt som forekomster af retningsbestemte bevægelsesudtryk med *a* i relation til det totale antal forekomster af verbet (telicitetsratio).

Forekomsterne for de enkelte verber er herefter blevet analyseret statistisk som *collostructions* (Stefanowich & Gries 2003), dvs. samforekomster af leksikalske konstruktioner og skematiske konstruktioner (= forekomster af bestemte mådesverber i den teliske konstruktion). Metoden er inspireret af leksikografiens analyse af bestemte kollokationer, fx af hvilke NP et bestemt NP forekommer sammen med:

(11) El **rincón** de [NP]

(11a) El **rincón** de la **habitación**
Hjørnet af værelset

5. Se diskussionen i Pedersen (*submitted*).

Den *collostruction* vi analyserer, kan, som anført ovenfor, formaliseres som:

[S [V] a NP] / 'X i bevægelsesaktivitet og telisk bevægelse'

og kan segmenteres som bestående af to forskellige konstruktions-typer:

A) [V] / 'Atelisk bevægelsesaktivitet' (leksikalsk konstruktion)

B) [S V a NP] / 'Telisk bevægelse' (skematisk konstruktion)

Principper til at måle leksikalske kollokationer er altså appliceret på interaktionen mellem leksemer og skematiske konstruktioner i konstruktioners interne struktur. Metoden er specifikt tilrettet til analyser inden for rammerne af en konstruktionsbaseret sprogteori, men forudsætter ikke en bestemt (fx konstruktionsgrammatisk) fortolkning. Den giver os et redskab til at bestemme graden af tiltrækning/afvisning for en bestemt leksikalsk kategori i et bestemt *slot* i den skematiske konstruktion. I den statistiske analyse af denne tiltrækning/afvisning har jeg anvendt Fischers exact test (FET), der giver et mål for interaktionen: FET er et præcist mål for sandsynligheden for at observere de foreliggende eller mere ekstreme data under nul-hypotesen (at den leksikalske og den skematiske konstruktion er uafhængige). Et lavt tal tæt på nul indikerer altså høj tiltrækning (relativ afhængighed), mens et højt tal tættere på 1 indikerer lav tiltrækning/afvisning (relativ uafhængighed). Kollostruktion-analysen bestemmer ikke blot mådesverbets frekvens i den teliske konstruktion. Metoden måler verbets frekvens i den teliske konstruktion i relation til dets frekvens i andre konstruktioner. Omvendt er det ikke kun verbets relative frekvens i en specifik konstruktion der er afgørende; den statistiske analyse er også følsom over for verbets absolutte frekvens i den teliske konstruktion. Den absolutte frekvens indikerer hvilken grad af *entrenchment* konstruktionen i kombination med det pågældende verbum har i grammatikken. Grammatisk *entrenchment* vedrører den grad af konventionalisering en sproglig størrelse kan siges at have i sprogbrugsbaserede sprogteorier (Langacker 1987). Med andre ord, analysen karakteriserer mådesverbet mht. dets relative tiltrækning til, og *entrenchment* i, den teliske konstruktion. Den indsigt som denne

form for statistisk analyse kan give os om den aktuelle problemstilling, er ikke så meget at teste hypotesen om uafhængighed/afhængighed i forholdet mellem et bestemt verbum og den teliske konstruktion i form af et mål for signifikans (fx, $p < 0.01$ eller 0.001). Det mest interessante er den relative rangering af verberne mht. deres tiltrækning til den teliske konstruktion.

Som kontroldata fra engelsk undersøgte jeg den teliske brug af tre engelske mådesverber af type 2, dvs. verber hvis betydning primært har fokus på mådeskomponenten: *float*, *dance* and *crawl*. Eftersom det er uklart hvorvidt α -markøren kan siges direkte at svare til præpositionen *to* i engelsk (se fx Fábregas 2007; Son 2007), besluttede jeg at undersøge forekomsten af kun tre engelske verber i den teliske konstruktion, men i kombination med et bredt spekter af teliske markører: *to/out/in/into/over/under/up/down/around*.⁶ Brugen af kontroldata skal sikre at de spanske data ikke blot afspejler et generelt mønster som også gælder for engelsk.

4.2 *Analysens resultater*

Tabel 3 opsummerer resultaterne af den kvantitative analyse ved at rangere verberne i forhold til deres relative tilknytning til den teliske konstruktion:

Tabel 3 Spanske mådesverber i telisk konstruktion. Pedersen (*submitted*)

	Manner of motion verbs	Verb-tokens	Goal-oriented	Ratio of telicity (%)	FET ⁷
1	Marchar 'to march'	544	111	20.4	0
2	Correr 'to run'	3912	150	3.8	8.43e-310
3	Saltar 'to jump'	1233	58	4.7	3.67e-123
4	Volar 'to fly'	995	46	4.6	2.10e-97
5	Arrastrar(se) 'to crawl'	1265	26	2.1	2.90e-46
6	Empujar 'to push'	811	18	2.2	4.81e-33
7	Caminar 'to walk'	2347	21	0.9	4.58e-30

6. Jeg søgte i British National Corpus (BNC), der består af ca. 100 million ord.

7. FET = Fischer's exact test.

8	Andar 'to walk'	3330	10	0.3	2.04e-10
9	Rodar 'to roll'	38	3	7.9	3.08e-8
10	Navegar 'to sail'	340	4	1.2	2.96e-7
11	Deslizar(se) 'to slip'	462	4	0.9	9.99e-7
12	Danzar 'to dance'	80	1	1.3	1.23e-2
13	Flotar 'to float'	883	1	0	1.28e-1
14	Pedalear 'to pedal'	0	0	0	1
15	Cojear 'to limp'	22	0	0	1
16	Patinar 'to skate'	25	0	0	1
17	Gatear 'to crawl'	39	0	0	1
18	Bucear 'to dive'	49	0	0	1
19	Remar 'to row'	53	0	0	1
20	Esquiar 'to ski'	58	0	0	1
21	Trotar 'to trot'	66	0	0	1
22	Tambalear 'to stagger'	69	0	0	1
23	Galopar 'to gallop'	123	0	0	1
24	Nadar 'to swim'	311	0	0	1
25	Bailar 'to dance'	1283	0	0	1
	Total	18338	453	2.5	

Tabel 3 viser utvetydigt at mådesverber i teliske konstruktioner som [S V *a* NP] rent faktisk forekommer, omend marginalt, så dog systematisk i et sprog som spansk (*verb-framed*), i modsætning til hvad Aske (1989) hævder. Af alle de observerede forekomster af mådesverber (18338) indgik 2,5 % (453) i en telisk konstruktion med præpositionen *a*.⁸ Der er altså ikke blot tale om sporadiske forekomster af denne sprogbrug. Tabel 3 viser først og fremmest at opdelingen af de spanske mådesverber i A- og B-verber, er tæt korreleret med den indbyrdes rangering af verberne mht. tiltrækning og afvisning af den teliske konstruktion. Linjen

8. Dertil kommer, som jeg diskuterer i Pedersen (*submitted*), at tilsvarende konstruktioner med præpositionen *hasta* ('indtil') måske også bør karakteriseres som teliske.

med fed adskiller A-verberne (med telisk association i den leksikalske betydning) fra B-verberne (minus telisk association). Verbets tiltrækning til den teliske konstruktion afhænger systematisk af eksistensen af associeret retningsbestemthed i verbets leksikalske betydning. FET-værdier tæt på 0 indikerer relativ høj tiltrækning, hvorimod værdier tættere på 1 indikerer en relativt lavere tiltrækning, eller ligefrem afvisning (fx værdien 1, eller meget tæt på 1). Tabel 3 viser mere specifikt at man kan forvente at finde spanske mådesverber med en retningsbestemt association i den teliske [SV a NP] – konstruktion med en hyppighed der afhænger af graden af telisk association i verbets leksikalske betydning. Omvendt viser Tabel 3 at mådesverber der ikke har et sådant associativt element i deres betydning (fra *danzar* og *nedefter*), er uafhængige af den teliske konstruktion, og at man ikke kan forvente at de bliver brugt i denne konstruktion overhovedet. Det er klart at man ikke kan udlede af denne kvantitative analyse at det ikke er muligt med disse verber, sporadisk, at finde eksempler på denne sprogbrug, navnlig i store korpora. Fx kan man finde eksempler med verbet *nadar* ('svømme'). Se Pedersen (i trykken):

- (13) **Nadó a** tierra y caminó a través de la isla (Spanish: CREA)
 swim- to shore and walk- across the island
 PST.3SG PST.3SG
 'Han svømmede ind til kysten og vandrede hen over øen'

Bemærk at analysens rangering af verberne ikke blot afspejler verbets relative tiltrækning til den teliske konstruktion; den er også følsom over for konstruktionens *entrenchment* i grammatikken i kombinationen med hver enkelt verbum. For eksempel er telicitets-ratioen for *rodar* meget høj (7,9%). Alligevel har dette verbum en relativt lav rangering (9). *Caminar*'s rangering er højere (7), og *correr* rangerer endnu højere (2), på trods af deres relativt lave telicitets-ratio, der er henholdsvis 0.9% og 3.8%. Den højere rangering af *caminar* og *correr* skyldes simpelthen den højere observerede hyppighed i den teliske konstruktion (absolut hyppighed), som er henholdsvis 21 and 150. Dette vil jeg med henvisning til basale principper inden for den kognitive lingvistik fortolke som udtryk for at den teliske konstruktion med verberne *caminar* og *correr* har en højere grad af *entrenchment* i grammatikken (de er simpelthen mere frekvente), sammenlignet med tilsvarende konstruktioner med *rodar*.

Volar ('at flyve') har en langt højere rangering end *navegar* ('at sejle'). Dette skyldes sandsynligvis at *volar* i mere generel forstand refererer til det at et individ/fugl/transportmiddel mm. bevæger sig (et sted hen) gennem luften. Det kan vi se af de leksikalske definitioner i Tabel 1, hvor den leksikalske profil under *volar* indledes med: 'at bevæge sig i luften...'. *Navegar* refererer mere specifikt til aktiviteten at manøvrere et bestemt transportmiddel, herunder at transportmidlet bevæger sig. *Volar* har dermed en direkte spatial og retningsbestemt association, mens *navegar* primært forbindes indirekte med bevægelsesretning i forbindelse med manøvrering af et transportmiddel. Vi kan på den baggrund forvente at *volar*'s rangering er højere.

Med henblik på at tilvejebringe kontroldata har jeg som nævnt lavet tilsvarende søgninger med de engelske mådesverber *float*, *dance* og *crawl* i British National Corpus, jf. (14)-(16):

(14) She felt as if she could **float** up into the starry night. (BNC)

(15) ...he **danced** over to where Mait sat in the sedan chair. (BNC)

(16) He **crawled** to a local hospital and was transferred to Ankara for treatment... (BNC)

Resultaterne for den engelske kontrolgruppe ses i Tabel 4:

Tabel 4: Kontrolgruppe – Engelske mådesverber. Pedersen (*submitted*).

Manner of motion verbs	Verb tokens	Goal-oriented	Ratio of telicity (%)
Float	1230	134	10.9
Dance	2163	25	1.2
Crawl	764	201	26.3

Data for *dance*, som er et verbum med en klar mådesverbum-profil (dvs. minus telicitetsprofil), indikerer at dette verbum rent faktisk optræder i den teliske bevægelseskonstruktion (25 forekomster),

hvilket ikke er tilfældet for de tilsvarende *danzar* og *bailar* i spansk, jf. Tabel 3. Dog er telicitets-ratioen lav (1,2%), hvilket indikerer at verbets leksikalske betydning til en vis grad er en restriktiv faktor i engelsk. Hvad angår *float*, der også har en klar mådesverbum-profil, er det interessant at se at data i endnu højere grad er markant divergerende sammenlignet med de spanske. *Float* forekommer relativt hyppigt i teliske konstruktioner (10.9%), i modsætning til hvad vi har fundet for det tilsvarende spanske *flotar*. Faktisk kan de teliske konstruktioner være endog meget frekvente i engelsk, selv i de tilfælde hvor verbet i højere grad har en mådesverbum-profil, og den teliske anvendelse ikke er klart indikeret i verbets betydning. Det ser vi fx i data for *crawl*.

De spanske data viser at den teliske [S V *a* NP] – konstruktion kun kan forekomme når teliciteten er indikeret i verbets leksikalske betydning, jf. Tabel 3. Mine data for den engelske kontrolgruppe viser at en sådan verbal “licens” ikke er påkrævet i engelsk, selvom der, som vi vel måtte forvente, ser ud til at være en sammenhæng mellem valg af verbum og hyppigheden af den teliske konstruktion. Data underbygger således min hypotese om at:

- 1) Mådesverber i teliske konstruktioner kan forekomme systematisk, omend marginalt, i spansk.
- 2) Verballekset i spansk spiller en afgørende rolle for muligheden for at anvende et mådesverbum telisk.
- 3) Verballekset i engelsk spiller ikke en tilsvarende styrende rolle.

5. Fortolkning af analysens resultater

Jeg har i tidligere publikationer (Pedersen *submitted*, i trykken, 2009a, 2009b, 2009c, 2008) argumenteret for at sprog er forskellige mht. det fundamentale organiserende princip i sætningen: diagrammatisk vs. leksikalsk organisering.

Leksikalsk organisering kan illustreres ved den måde vi konceptualiserer en bestemt middagsret. Essensen af det vi typisk forstår ved en middagsret, er forestillingen om bestemte ingredienser i mere eller

mindre faste kombinationer, afhængigt af hovedingrediensen. Det kan fx være: **stegt flæsk** med kartofler og persillesovs, **spagetti** med kødsovs eller tomatsovs, **kogt torsk** med kartofler og sennepssovs, **kina-and** med ris, **grillkød** med salat og flute, **flæskesteg** med rødkål og brunede kartofler osv. Konceptet *middagsret* er ikke tænkt som en generel madstruktur der fleksibelt kan udfyldes af forskellige ingredienser/råvarer. Rettens hovedingrediens repræsenterer og strukturerer retten ved at udpege nogle basale ingredienser, der hver især bidrager til rettens karakteristiske form og substans, herunder smag. I forbindelse med tilberedningen tilføjes retten yderligere struktur, herunder æstetisk form og betydning når den præsenteres på en bestemt måde på tallerkenen; og tilføjes evt. supplerende ingredienser der ikke umiddelbart er udpeget af hovedingrediensen.

Diagrammatisk organisering kan illustreres ved det måltidskoncept der ofte karakteriserer fastfood. Den rolle fastfood spiller i de moderne vestlige samfund, afspejler, ud over ideen om at tilberedningen af maden skal være hurtig og nem, også typisk en forestilling om at et måltid kan organiseres diagrammatisk.⁹ Hvor fx pizzaen oprindeligt var defineret af ganske bestemte ingredienser, konceptualiserer vi, som fastfood-ret, pizzaen ud fra en generalisering over pizza-retter, dvs. vi opfatter pizzaen som en generel madstruktur med en overordnet abstrakt form og smagskoncept, der så kan udfyldes fleksibelt af mere substantielle madkomponenter. Begrænsningen ligger kun i hvad der smager godt, er rentabelt, og i øvrigt passer godt til konceptet, dvs. det skal være funktionelt og æstetisk acceptabelt. Grundstrukturen i pizzaen, den bagte pizzabund, hvis substans i øvrigt også kan variere i dag, tænkes ikke primært som en restriktiv hovedkomponent med hensyn til hvad

9. Denne organisationsform, der implicerer fleksibilitet med hensyn til brugen af materialer i produktionen, er mere generelt et grundvilkår i moderne samfund med industri- og masseproduktion, hvor man tænker meget i produktdesign med dertil hørende materialevalg. Det gælder også konstruktionen af moderne bygningsværk, der grundlæggende konceptualiseres i rumlige konturer, og mere konkret udformes på grundlag af en tegning. På arkitektens skrivebord ligger bygningsværket således først som en skitse, senere som en tegning (diagram). Mere substantielt tænker arkitekten i byggematerialer som passer til bestemte dele af bygnings-skelettet, men som kan variere og i princippet kan være af forskellig art: sten, mursten, træ, glas, aluminium..., dog selvfølgelig under hensyntagen til at det skal passe ind i bygningskonceptet og være funktionelt, og være om ikke smukt så i det mindste æstetisk acceptabelt.

den kan kombineres med. Pizzaen kan bestilles med et utal af forskellige komponenter, og endda komponeres af kunden selv. Det samme gælder fx sandwichen, eller senest de amerikanske bagels med fyld. Man kan også tænke på pitabrød-konceptet, som har vundet indpas på de danske middagsborde og i institutionerne. Pitabrød med fyld opfattes ikke længere som lavere rangerende fastfood, selvom det i virkeligheden har samme organisationsform. Man komponerer her selv sin mad ud fra hvad man putter i en overordnet pita-form/smagsstruktur, som i princippet ikke sætter grænser for hvad ingredienserne kan være. Interessant nok har det traditionelle dansk/svenske smørrebrøds-koncept til dels samme organisationsform.

I den sproglige sammenhæng er hypotesen at verballeksemet og verbaluafhængige diagrammer spiller en forskellig rolle i organiseringen af argumentstrukturen i sprog som engelsk og dansk på den ene side, og fx romanske sprog som spansk på den anden.

Engelsk og dansk organiserer argumentstrukturen i et grundlæggende skelet (et diagram) der uafhængigt af verbets leksikalske betydning, fastlægger sætningens fundamentale form og betydning. I den aktuelle sammenhæng bestemmes den basale argumentstruktur i sætningsdiagrammet: [SUBJ V OBL] / 'X bevæger sig til Y'. Sætningsdiagrammer af denne type opstår og eksisterer som en del af vores grammatik som følge af sprogbrugerens konstante generaliseringer over sprogbrugen. De svarer altså til hvad Goldberg beskriver som skematiske argumentstrukturkonstruktioner (Goldberg 2006). Sætningsdiagrammets *slots* udfyldes af leksikalske størrelser, der yder et mere substantielt bidrag til betydningen. Bevægelses(mådes) verbet, fx, specificerer bevægelsesforløbet. Leksikalske størrelser er karakteriseret ved implicitte valensrelationer som er en del af betydningen, og som i forskellig grad, eller slet ikke, falder sammen med sætningsdiagrammets betydningsstruktur. Det er specielt vigtigt at pointere at ifølge dette synspunkt, er det i sprog som engelsk og dansk ikke verbalvalensen der fastlægger sætningens fundamentale form og betydning (sætningsskelettet), selvom det måske kunne se sådan ud.¹⁰

10. Kun indirekte, i et diakront perspektiv, er det leksikon der spiller den centrale rolle i etableringen af sætningens grundlæggende skelet, fordi sætningsdiagrammer, diakront set, via generaliseringer over sprogbrugen er afledt af leksikon (Pedersen 2009a).

Derved kan vi forklare er der i engelsk og dansk er relativt frie muligheder for at kombinere mådesverber med teliske konstruktioner. På den anden side vil verbets substantielle leksikalske betydning og de virkelighedsscenarier der er associeret til denne betydning, være motiverende for at en bestemt kombination af 'verbum + led' og sætningsdiagram bliver konventionaliseret (*entrenched*) i grammatikken, og verballeksemet vil selvfølgelig også influere på graden af konventionalisering. Som vi så i data for den engelske kontrolgruppe, er verbal "licens" ikke en betingelse for at kunne lave den teliske bevægelseskonstruktion, men verbets leksikalske betydning ser ud til at influere på hyppigheden af den teliske konstruktion.

Engelsk/dansk:

(17) The bottle floated into the cave

'Flasken flød ind i hulen'

[SUBJ V OBL] /

'X bevæger sig til Y'

Organiserende skelet: diagram

The bottle/flasken, **floated/flød**,

into/ind i, the cave/hulen

Specificeres leksikalsk

I spansk organiseres sætningens fundamentale form og betydning via verbets valensrelationer, som er en del af verbets leksikalske strukturer. Yderligere struktur og specifikationer organiseres i diagrammer der har sekundær status fordi de er uafhængige af verbet. Dvs. sætningens basale argumentstruktur skal kunne udledes af verbets leksikalske betydning. I spanske versioner af den engelske *way*-konstruktion (*Peter fought his way out of the restaurant*), der har paralleller i sprog som dansk, svensk, tysk og hollandsk,¹¹ kan betydningen af den basale argumentstruktur ('X bevæger sig til Y ved at skabe sig en vej') fx altid udledes af verbets betydning og valensrelationer: *Pedro (se) abrió camino (a codazos) para salir* 'Pedro åbnede (sig) vej for at bevæge sig ud'. Det er normalt ikke tilfældet i den engelske, danske, svenske, tyske og hollandske version, som fx i det engelske eksempel ovenfor, hvor man ikke kan udlede argumentstrukturen af *fought*, der til gengæld specificerer måde/middel/årsag. I spansk kan man tilføje middel-specifikationen på et sekundært

11. Hvor det dog typisk er et reflektivt element der modsvarer *way*-elementet i engelsk.

organisationsniveau der ikke kan afledes af verbet (*a codazos*). Se Pedersen (i trykken) for flere detaljer. Den spanske version af (17) kan tilsvarende karakteriseres på følgende måde:

Spansk:

- (18) La botella **entró** en la cueva (flotando)
 Flasken bevægede sig ind i hulen (flydende)
 [(SUBJ) V (OBL)] / 'X bevægede sig ind i Y'
 Den leksikalsk organiserende valensstruktur
 [...V...] **ADV** / 'A specificerer B'
 Adverbielt diagram, ikke verbalbestemt¹²

Sammenfattende er det min hypotese at sprog som engelsk og dansk på den ene side og sprog som spansk på den anden side, bruger leksikon og skematiske diagrammer, der er generaliseret over sprogbrugen, fundamentalt forskelligt i organiseringen af sætningens argumentstruktur: engelsk og dansk bruger skematiske diagrammer som sætningsskeletter der udfyldes leksikalsk, mens spansk bygger sætningen op omkring substantielle leksikalske valenskonstruktioner der understøttes og specificeres diagrammatisk. Denne typologiske forskel kan overordnet set forklare at det spanske mådesverbums leksikalske substans ser ud til at spille en helt afgørende rolle for hvorvidt verbet kan optræde i en telisk konstruktion. Den leksikalske substans i engelske mådesverber ser ikke ud til at spille en tilsvarende fundamental rolle.¹³

12. Det verbalafhængige ADV-diagram vil ofte udfyldes af et mådesverbum i gerundium, men det kan også bestå af et andet materiale, jf. udtrykket *a codazos* i den spanske version af way-konstruktionen ovenfor.

13. I Korzen & Lundquist (2004) opfattes substantiver og verber som de poler omkring hvilke sprogs gengivelse af verden generelt er organiseret (s. 23). Leksikaliseringsmønstret mht. distribution af information på substantiver og verbum ses endvidere som den fundamentale typologiske parameter (s. 23). Ud fra de præmisser argumenterer de for at verballeksemet har en særlig status i sætningens argumentstruktur i germanske sprog (endocentriske sprog), mens substantivleksemet tilsvarende har en særlig status i romanske sprog som spansk (exocentriske sprog) (Se fx Korzen & Lundquist 2004: afsnit 5-6 + figur s. 24). De data jeg har præsenteret i denne artikel synes ikke at underbygge analysen i Korzen & Lundquist (2004). Min analyse peger på at verballeksemet i romanske sprog spiller en central restriktiv rolle i bevægelseskonstruktionens fundamentale teliske argumentstruktur, mens dette i mindre grad

5.1 *Intra-lingvistisk variation: Variable type framing*

Hypotesen giver også mulighed for at beskrive gradueringen af hyppigheden for denne sprogbrug i spansk, der er snævert korreleret med verbets semantiske struktur. Jeg opererer således med begrebet *variable type framing* og tre hovedkategorier der afspejler hvor central teliciteten er i verbets leksikalske struktur: 1) *Core framing*, 2) *Marginal framing* og 3) *Impossible framing*. Ved *core framing* er teliciteten en del af verbets kernebetydning, og som man kan forvente er dette den hyppigste variant i spansk:

(19)	La botella	entró en	la cueva	(Core framing)
	The bottle	entered	the cave	

Når den verbale konstruktion er baseret på *marginal framing*, er kun en marginal del af verbets betydning anvendelig til en telisk konstruktion. Teliciteten er kun perifert og associativt tilstede i verbets leksikalske struktur, idet kernen i verbets betydning er 'måde/middel':

(20)	Corrió al lavabo	(Marginal framing)
	'He ran to the toilet'	

Endelig betyder *impossible framing* at teliciteten ikke er tilstede, ikke engang associativt, i verbets leksikalske struktur, hvilket umuliggør den teliske konstruktion:

(21)	* Bailó fuera de...	(Impossible framing)
	'Hun dansede ud af...'	

Her er verbets betydningsstruktur ude af stand til at etablere en valensrelation der er baseret på telicitet.

er tilfældet i germanske sprog som engelsk og dansk; altså at informationen i spansk i højere grad er organiseret omkring verbet, sammenlignet med engelsk og dansk. På det punkt er min analyse af spansk mere på linje med det klassiske leksikaliseringssynspunkt vi finder i Talmy (1991, 2000), hvor romanske sprog klassificeres typologisk som *verb-framed*. Talmy var dog ikke opmærksom på at ikke bare teliske bevægelsesverber som *entrar* og *salir*, men også ateliske bevægelsesverber som *correr* og *volar* (mådesverber) systematisk optræder i teliske bevægelseskonstruktioner i spansk.

6. Konklusion

Vi må konkludere at det veletablerede synspunkt der kommer til udtryk i Aske (1989) ikke kan forklare mine data. Spanske mådesverber kan forekomme i teliske bevægelseskonstruktioner hvis der er et element af retningsbestemt bevægelse i verbets leksikalske betydning. En tilsvarende licensgiveragtig leksikalisk restriktion kan ikke observeres i de engelske data. Jeg fortolker det som en mere generel typologisk forskel med hensyn til organisationsstrategi i opbygningen af sætningen. Spansk organiserer, modsat engelsk og dansk, primært argumentstrukturen omkring verbet ved hjælp af valensrelationer i en leksikal konstruktion. Mere specifikt kan den teliske brug af mådesverber i verbalbaserede sprog som spansk (og fransk, japansk, hindi m.fl.) karakteriseres som *marginal type framing*. Analysen viser hvorledes nyere, mere teoretiske, anvendelser af begrebet *konstruktion*, sådan som det kommer til udtryk i konstruktionsgrammatiske sprogteorier, kan bidrage til væsentlig grammatisk indsigt.

7. Perspektiver for teorier om fremmedsprogstilegnelse

Hvis det er rigtigt at sprog som engelsk og dansk på den ene side og sprog som spansk på den anden er typologisk forskellige med hensyn til hvilken organisationsstrategi der anvendes i opbygningen af sætningen (som er det synspunkt jeg argumenterer for), så får det umiddelbart konsekvenser for bestemte dele af fremmedsprogstilegnelsesteorien.

Inden for rammerne af den kognitive lingvistik er der relativt bred enighed om at de sproglige mønstre vi kender fra vores eget sprog (L1), og som er kodet i vores grammatik, influerer på vores brug og vores tilegnelse af et andet sprog (fx Slobin 1996). Fx er det velkendt at danskere og svenskere der tilegner sig spansk udviser en overdreven brug af de for dansk og svensk så typiske satellitter; fx i udtryk som: *Pedro sale *allá/ahí/hacia abajo* ('Pedro går ud *derhenad/derover/ nedad*'). Dette fænomen er blevet kaldt *satellization* (Cadierno 2004, Donoso *submitted*). Der er imidlertid også data der peger på at fremmedsprogsbrugere der udviser tendens til *satellization*, samtidig overdriver anvendelsen af det "korrekte" mønster i spansk, dvs. [retningsverbum + gerundium] (Donoso *submitted*), fx i eksempler som:

- (22) se **suben escalando** al tronco ('de bevæger sig op kravlende i træet')
- (23) le **salió volando** un enorme búho ('den enorme ugle bevægede sig ud flyvende mod ham')
- (24) **viene corriendo** como flecha el perro ('hunden kommer løbende som en pil')
- (25) el perro **viene nadando** ('hunden kommer svømmende')

Det er selvfølgelig muligt, isoleret set, og i grammatisk forstand, at bruge gerundium i disse tilfælde, men indfødte vil ofte nøjes med hovedverbet og undlade at bruge gerundium; bevægelsesmåden kan så udledes af konteksten. Men hvad vigtigst er, de vil ofte karakterisere denne sprogbrug som værende forkert. Denne fejltipe kan selvsagt ikke forklares som en overførsel af et L1-mønster til L2-brug, men er snarere en form for overgeneralisering af L2-regler.

Vi kan spørge hvad det er sprogbrugeren synes at mangle for at kunne eliminere såvel fejl der kan tilskrives *satellization* via L1, se ovenfor, som overdreven brug af gerundium i L2, jf. (22) - (25). Umiddelbart er der næppe kun tale om manglende kendskab til/træning af mere specifikke regler (der sikrer at man ikke fejlagtigt overfører fra L1 og overgeneraliserer fra L2); det er i hvert tilfælde umuligt at begrunde fejltypen i (22) - (25) med det. Det er en nærliggende tanke at L2-sprogbrugeren netop mangler den organisationsstrategi der er karakteristisk for spansk, og som L1-brugere af spansk anvender. Denne strategi går, som jeg har beskrevet det i denne artikel, ud på at bygge bevægelseskonstruktionen op omkring verbets leksikalske struktur, der typisk udtrykker 'bevægelse og retning'. Strategien resulterer i at man i meget begrænset grad gør brug af satellitter der udtrykker retningsbestemthed, herunder teliske PP, da den teliske betydning ligger i verbet. Hvis man anvender satellitter, skal retningsbestemtheden være indikeret i verbet. Men det er også en strategi der resulterer i at man kun opererer med **muligheden** for at udtrykke bevægelsesmåde, og at dette betydningsselement potentielt organiseres i et diagram på et sekundært organisationsniveau, uafhængigt af verbet. Strategien er derfor tæt forbundet med en særlig pragmatisk kompetence: Hvornår anvendes blot retningsverbum, mens måden infereres i konteksten, og hvornår udtrykkes måden i et diagram på et sekundært sætningsniveau?

Hvis vi i stedet for at tale om overførsel af et mønster fra L1 til L2 (Slobin 1996), taler om overførsel af organisationsstrategi fra L1 til L2, vil vi bedre kunne forklare disse komplekse data, der umiddelbart kan virke modsætningsfyldte. De kan nemlig forstås på den måde at de svenske L2-sprogbrugere bruger diagrammer fra deres L1 (der fx bestemmer den fejlagtige brug af satellitter), men også diagrammer over L2 som de har tilegnet sig via generaliseringer i tilegnelsesprocessen,¹⁴ som L2-sætningens grundskelet. Sprogbrugeren i (22) - (25) bygger sine L2-bevægelseskonstruktioner op over et diagram hvori der indgår et *slot* til måde (der kan udfyldes af gerundium). L2-sprogbrugeren kan selvfølgelig nå meget langt i tilegnelsesprocessen ved at danne diagrammer over spanske sætninger hvori mådeskomponenten indgår og fylde de indlærte verbalformer i,¹⁵ men altså ikke eliminere overdreven brug af gerundium som i (22) - (25).

Ifølge denne fortolkning af de modstridende data ovenfor, består indflydelsen fra L1 først og fremmest i at L1-organisationsstrategien (diagrammatisk strategi) overføres til L2-sprogbrugen, hvilket så kan manifestere sig på forskellig vis. Vi udvider derved Slobins tanker til også at gælde sprogets basale organisationsstrategi:

'In the moment of verbalising an event (in L2), **the specific patterns** of a language (L1) shape the manner in which it is expressed' (Slobin 1996) →

'In the moment of verbalising an event (in L2), **the organizational principle** of a language (L1) shape the manner in which it is expressed'

Ud fra den fortolkning giver ovenstående data faktisk god mening.

14. Det drejer sig her om avancerede L2-sprogbrugere.

15. Den skitserede hypotese om typologiske forskelle mht. organisationsstrategi forudsiger at der er endnu større barrierer for spanieren der ønsker at tilegne sig fx dansk eller engelsk. Spanieren vil forsøge at organisere L2-sætningen med et indlært verballeksem som kernelement der via valensrelationer holder sammen på resten af den centrale argumentstruktur (fordi sådan organiserer han sit L1). Men en sådan organisationsmåde vil være meget begrænsende for sprogbrugen i L2-sprog som engelsk og dansk, hvor det ofte vil være sådan at argumentstrukturen, fx i telisk bevægelse, kun delvis eller slet ikke er betydningsmæssigt repræsenteret i verballeksemet.

Henvisninger

- Aske, J. (1989). Path predicates in English and Spanish: a closer look, i K. Hall, M. Meacham, & R. Shapiro (red.) *Proceedings of the Fifteenth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*, 1-14. Berkeley: Berkeley Linguistics Society.
- Beavers, J., B. Levin & T. Shiao Wei. (To appear). The typology of motion expressions revisited, *Journal of Linguistics*, 46-3, 1-58.
- Cadierno, T. (2004). Expressing Motion Events in a Second Language: a Cognitive Typological Perspective, i M. Achard & S. Niemeier (red.) *Cognitive Linguistics, Second Language Acquisition, and Foreign Language Teaching*, SOLA Studies on Language Acquisition. Mouton de Gruyter, Berlin, 13-49.
- Chomsky, N. (1981). *Lectures on Government and Binding*. Dordrecht: Foris.
- Corpus del Español. M. Davies. [Http://www.corpusdelespanol.org](http://www.corpusdelespanol.org)
- CREA. Corpus. Real Academia Española (RAE). [Http://corpus.rae.es/creanet.html](http://corpus.rae.es/creanet.html)
- Donoso, A. (submitted). The impact of Swedish L1 on the expression of Path and Manner in Spanish L2.
- Fábregas, A. (2007). The Exhaustive Lexicalisation Principle, *Nordlyd: Tromsø Working Papers in Linguistics* 34:2, University of Tromsø, Tromsø, Norway, 165-199. <http://www.ub.uit.no/munin/nordlyd/>.
- Goldberg, A. E. (2006). *Constructions at work. The nature of generalization in language*. Oxford: Oxford University Press.
- Harder, P. & L. Heltoft & O. Nedergaard Thomsen (1996). Danish directional adverbs. Content syntax and complex predicates: A case for host and co-predicates, i E. Engberg-Pedersen et al (red.) *Content, expression and structure: studies in Danish functional grammar*. Amsterdam: John Benjamins, 159-198.
- Korzen, I. & Lita Lundquist (red.). (2004). *Sprogtypologi og oversættelse. Endocentriske og exocentriske sprog*. Materialesamling, Handelshøjskolen (CBS).
- Langacker, R. W. (1987). *Foundations of Cognitive Grammar*, Vol. I. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Martínez Vázquez, M. (2001). Delimited events in English and Spanish, i *Estudios Ingleses de la Universidad Complutense*, 9: 31-59.
- Moliner, M. (1984). *Diccionario de uso del Español*. Madrid: Gredos.
- Pedersen, J. (Submitted). Spanish expressions of directed motion revisited – variable type framing.

- Pedersen, J. (I trykken). The *way*-construction and cross-linguistic variation in syntax. Implications for typological theory, i J. Hudson et al. (red.), *Conceptual Spaces and the Construal of Spatial Meaning*, Oxford: Oxford University Press.
- Pedersen, J. (2009a). The Construction of Macro-events. A typological perspective, I C. Butler & J. M. Arista (red.) *Deconstructing constructions*, Amsterdam/New York: John Benjamins, 25-62.
- Pedersen, J. (2009b). Lexical and constructional organization of argument structure. A contrastive analysis, i Jordan Zlatev et al (red.) *Studies in language and cognition*, Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 230-245.
- Pedersen, J. (2009c). Syntaktiske betingelser i argumentstrukturen. Et kontrastivt perspektiv, i L. Falster Jakobsen, et al. (red.) *Ny Forskning i Grammatik 16*, Odense: Syddansk Universitet.
- Pedersen, J. (2008). Organización léxica y esquemática – una perspectiva tipológica, *Papers from the VIII congress on general linguistics 2008*. Madrid.
- Pourcel, S. & A. Kopecka (2006). *Motion events in French: Typological intricacies*. Unpublished ms., University of Sussex and Max Planck Institute for Psycholinguistics, Brighton, UK, and Nijmegen, The Netherlands.
- Slobin, D. I. (1996). Two ways to travel: verbs of motion in English and Spanish, i M. Shibatani & S.A. Thompson (red.), *Grammatical constructions: Their form and meaning*, Oxford: Oxford University Press, 195-219.
- Snyder, W. (2001). On the nature of syntactic variation: Evidence from complex predicates and complex word-formation, *Language* 77(2), 324-342.
- Son, M. (2007). Directionality and resultativity: The cross-linguistic correlation revisited, *Nordlyd: Tromsø Working Papers in Linguistics* 34:2, University of Tromsø, Tromsø, Norway, 126-164. <http://www.ub.uit.no/munin/nordlyd/>.
- Stefanowitsch, A. & S. Th. Gries (2003). Collostructions: investigating the interaction between words and constructions, *International Journal of Corpus Linguistics*, 8:2, 209-43.
- Talmy, L. (1985). Lexicalization patterns: semantic structure in lexical forms, i T. Shopen (red.) *Language typology and syntactic description (vol. 3): Grammatical categories and the lexicon*, Cambridge: Cambridge University Press, 57-149.

- Talmy, L. (1991). Path to realization: a typology of event conflation, i L.A. Sutton, C. Johnson & R. Shields (red.) *Proceedings of the Seventeenth Annual Berkeley Linguistics Society*, Berkeley: Berkeley Linguistics Society, 480-519.
- Talmy, L. (2000). *Toward a cognitive semantics*. Vol.1 and 2. Cambridge, MA: MIT Press.